

3. Кривицька О.В. Конфліктний вимір етнонаціонального розвитку України // Політичний менеджмент. – К.: 2005. – № 2. – С. 42-63.
4. Савойська С.В. Мовно-політичний сепаратизм як фактор дестабілізації національної єдності українського суспільства в умовах пострадянської трансформації [Текст]: монографія. – К.: Просвіта, 2011. – 407 с.
5. Становище української мови в Україні в 2012 році: аналітичний огляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dobrovol.org/files/2011/stan_movy.doc
6. Українська мова тримає позиції в освіті й кінопрокаті, російська – в медіа, рекламі та сфері послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dobrovol.org/article/306/>

Понич В.В.

*студент факультету менеджменту, туризму
та ресторанного господарства*

Науковий керівник: Докаш О.Ю.

кандидат політичних наук, доцент,

Чернівецький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

СХІД І ЗАХІД: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФІЛОСОФСЬКИХ ТРАДИЦІЙ

Сучасна наука впродовж тривалого часу розглядала Схід і Захід як протилежні цивілізаційні парадигми, як два протилежних соціокультурних світи. Не раз їх протиставляли. М. Вебер, зокрема, стверджував думку про існування двох типів культури: «західної» – раціоналістичної, утилітарної, і «східної» – містичної, орієнтованої на внутрішній світ людини. Минулого століття пропонувалися такі концепції, які визнавали універсальну значущість в одних випадках культурних цінностей Заходу, а в інших – Сходу.

Наука ХХІ століття поняття «Захід», як правило, найчастіше асоціює з парадигмою антропоцентризму, а поняття «Схід» – з парадигмою космоцентризму. Захід орієнтований на вдосконалення зовнішніх форм і матеріальних умов соціального життя, а Схід – на вдосконалення внутрішнього світу людини, розвиток її духовної свідомості [1, с. 2].

З цього приводу видатний індійський мислитель-гуманіст С. Вивекананда писав: «Людина народжується для того, щоб підкорити природу, це справедливо, а Захід під «природою» розуміє лише фізичний, зовнішній світ, але є ще внутрішній світ людини. І в цьому внутрішньому світі людина Сходу – своя, як і людина Заходу – своя в світі зовнішньому» [3, с. 7].

Для того, щоб визначити і об'єднати, як відмінне так і спільне філософії Сходу і Заходу, потрібно виявити ціннісні зв'язки та зрозуміти їх обумовленість, що виокремилася в різних філософських парадигмах. Це дозволить зрозуміти закономірності, матеріальні та соціокультурні детермінанти виникнення різних філософських систем. Далі встановити відмінності в способах вираження цієї обумовленості. Як приклад, можна розглянути способи формування понять в західній та східній філософії, їх

кореляцію, пошуки еквівалентів. Відомо, що способом пізнання світу в західноєвропейській філософії є раціоналізм з його науковим апаратом – суб'єкт, об'єкт пізнання, закони, категорії тощо, в той час як у східному світогляді – образи, життєва чуттєвість, інтуїція [1, с. 3]. Також необхідно визначити проблеми, притаманні різним типам світосприйняття, які є суттєвими для людини на всіх етапах її розвитку в філософських системах. Такими проблемами можуть бути: картина світу, філософія людини, ментальність. Крім того, порівняльна характеристика має спиратися на дані конкретних наук.

Під «східною філософією» умовно мисляться філософські традиції трьох найбільш значущих і сьогодні незахідних цивілізацій: китайської, індійської та мусульманської. Релігія була однією з найважливіших рушійних сил, яка формувала той чи інший цивілізаційний тип. Внаслідок не тільки об'єктивно існуючих мовних і культурних бар'єрів, але також через стійкі західноцентристські орієнтації «східний» пласт культури до цього часу залишається неадекватно оціненим. На сучасному етапі значно розширилося опанування джерел стародавнього і середньовічного Сходу в контексті світової культури, і світової історії філософії, зокрема.

В основі культур Сходу і Заходу лежать різні філософські засади. На Сході культура виступала як відповідний спосіб світовідчуття, осягнення світу та відношення до нього, що призвело до трансформації філософських ідей у своєрідні форми життєвої філософії, що, в свою чергу, визначили норми моральної, психічної та соціальної поведінки. На Заході філософія набула форми методологічної свідомості, що відкрило можливість встановити зв'язок з наукою.

Західна модель мислення – лінійна, послідовна, в ній є логічна підпорядкованість частин. Вона залежить не стільки від ситуації, скільки від засадничих ідей, через це постійно заперечує саму себе, щоб не замкнути рух. Значну роль у західному способі пізнання світу відіграють знання. Філософія була спрямована на пошук істини, під якою розумілась відповідність уявлень суб'єкта змісту предметів і явищ. Закріплювалась усвідомленість реально-практичної діяльності, її структур і норм, що призводило до раціоналізації мислення. В східній традиції, зокрема, китайській, яка спиралася на принципи символічного світоспоглядання, «мудра людина не пізнає світ, а «смакує гармонією» і тому радіє життю» [2, с. 143]. Модель діалогу на Сході – ситуаційна, де немає залежності від причинно-наслідкового зв'язку, але є залежність окремого від ситуації, що постійно змінюється.

Відмінність західних поглядів від східних найбільше проявляється в релігійних вченнях, а тому закономірно виникає питання: де шукати те, що визначає специфіку розвитку релігій на Сході та Заході?

Предметом вивчення релігії є внутрішня реальність. До тих пір, поки ми не пізнаємо сутність Природи, Людини, Бога або, за китайською традицією, Неба, Землі і Людини, ми не можемо до кінця зрозуміти будь-яку культурну традицію. В кожній культурі є свої характерні ознаки: в грецькій домінував розум та тілесна краса; в індуській культурі релігійний символ переплітався з

натуралістичною чуттєвістю, в Західній Європі – акцентувалося на людській індивідуальності та владі людини над матерією.

Найхарактернішою рисою східних релігій є те, що в них визнається трансцендентний світовий принцип, світовий закон, який є причиною існування світу природи і людини (рита, брахма, дхарма, дао тощо). На Сході відсутня західна ідея одноразовості світового процесу, яка акцентує увагу на сакральному значенні приходу спасителя. Натомість вагомим значенням набуває проблема вічності повторення і, в зв'язку з відсутністю історичного підходу, нетривалості та неважливості життя індивіда в порівнянні з космічною історією, не сформовано поняття Бога як абсолютного творця світу або спасителя людства. Навіть у регулюванні шляхом морального одкровення світового процесу богам не відводиться суттєвої ролі. В багатьох випадках боги самі опиняються в залежності від надприродного світового космічно-морального закону. Майже всюди на Сході цей закон виступає в різноманітних формах як трансцендентний зв'язок, на який опирається порядок у природі та суспільстві. Доля людини залежить перш за все від визнання цього закону.

На Заході чітко сформульована і виписана ідея персоніфікованого Бога, і на це є свої причини. Наприклад, антропоморфізація грецьких богів пов'язана з формуванням самосвідомості окремої людини.

Зв'язки східних держав із західними мають досить давню історію. Знайомство із східними філософськими, релігійними та культурними традиціями значно молодше. По суті, тільки на початку ХХ століття вони стали предметом інтенсивного вивчення в Європі. Сприйняття чужих ідей відбувається завжди тоді, коли з'являється запит на ці ідеї, – запит, обумовлений суспільним буттям. Таким чином, сьогодні з метою «забезпечення глобального стійкого розвитку світу потрібно відновити статус Сходу (перш за все, Китаю та Індії) в процесах глобалізації, доповнити технократизм Заходу духовністю Сходу, а права і свободи людини – всезагальною відповідальністю і «східним духом» святості буття» [4, с. 16], адже «мудрість і містика Сходу так багато можуть сказати нам, не дивлячись на те, що говорять вони на своїй власній, оригінальній мові. Вони повинні нагадати нам про схожість у нашій власній культурі і про те, про що ми вже встигли забути» [5, с. 230].

Список використаних джерел:

1. Безарова Г. Схід і Захід: порівняльний аналіз релігійно-філософських традицій / Г. Безарова // Вісник Чернівецького обласного філософського товариства – 2007. – № 2(3).
2. Бичко А. Історія філософії: підручник / А. Бичко, І. Бичко, В. Табачковський. – К.: Либідь, 2001. – 408 с.
3. Вивекананда С. Філософія йоги. В пошуках свободи / С. Вивекананда. – М.: Рипол Классик, 2003. – 293 с.
4. Мантатов В. Устойчивое развитие мира: диалог цивилизаций Востока и Запада / В. Мантатов / XXI век: диалог цивилизаций и устойчивое развитие: тезисы докладов Межд. конференции. – Улан-Удэ: изд-во ВСГТУ, 2001. – С. 8-16.
5. Юнг К.-Г. Йога и Запад / К.-Г. Юнг; пер. А. Руткевича // Архетип и символ. – М.: Ренессанс, 1991. – С. 223-232.